PIERWSZA ŁAWKA · NAJCZĘSTSZE ZADANIA MATURALNE · PP · JĘZYK POLSKI · MATURA 2027 · POZIOM PODSTAWOWY

G. Wypracowanie PP – od tematu do tezy

Rozumienie problemu w temacie (typy tematów CKE: pytanie problemowe, „kiedy…", „rola…", „wpływ…", „co sprawia…", „X a Y"), człony tematu i funkcjonalność utworów, definicja pojęć, stanowisko, dobór lektury obowiązkowej i innego utworu, konteksty, siatka planu. Sześć kart: wzorcowe odpowiedzi i zasady oceniania CKE, trening, zadania na poziomie matury, zadania trudniejsze i test w grupach A i B – z kluczem i zasadami oceniania.

Karta	Temat	Zadania
1	**Wypracowanie PP – od tematu do tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE** Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka	4 zad. 12 pkt
2	**Wypracowanie PP – od tematu do tezy – trening** Zadania krok po kroku	7 zad. 23 pkt
3	**Wypracowanie PP – od tematu do tezy – zadania na poziomie matury** Polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE 2025–2026	6 zad. 14 pkt
4	**Wypracowanie PP – od tematu do tezy – zadania trudniejsze** Dla ambitnych – nietypowe ujęcia tego samego typu	5 zad. 15 pkt
5	**Test: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – grupa A** 30 minut · 15 pkt	6 zad. 15 pkt
6	**Test: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – grupa B** 30 minut · 15 pkt	6 zad. 15 pkt

JAK KORZYSTAĆ Z ZESTAWU

- Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań (co daje punkty, typowe uwagi z zasad oceniania) oraz wzorcowe odpowiedzi.
- Karty 2–4 prowadzą od treningu, przez zadania na poziomie matury, do zadań trudniejszych.
- Karty 5 i 6 to równoległy test (grupa A i B) z punktacją jak na maturze.
- Klucz zawiera odpowiedzi, przykładowe realizacje i zasady oceniania w stylu CKE 2026.
- Osobny plik „Powtórka" zbiera wzorce odpowiedzi, typowe błędy ze sprawozdań CKE i test „Sprawdź się".

Materiał oryginalny – żadne zadanie ani tekst nie jest kopią materiałów CKE. Podstawa programowa LO i technikum w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 1019). Wymagania: I.1.8, I.1.14, III.1.1, III.1.6, III.2.5, III.2.7, IV.2. Częstość na maturze: wypracowanie (35 z 60 pkt) – w każdym z 9 arkuszy PP 2022–2026, zawsze dwa tematy; w każdej sesji CKE w zasadach oceniania definiuje pojęcia z tematu i określa, kiedy utwór jest wykorzystany w pełni. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Wypracowanie PP – od tematu do tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE

Wzorcowe odpowiedzi, pułapki, rozgrzewka

KARTA 1/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 12 pkt

PRZYPOMNIJ SOBIE

Typ tematu (arkusze CKE 2022–2026)	Czego wymaga	Pytanie pomocnicze	Przykład (temat oryginalny)
Czy…? (pytanie problemowe)	rozstrzygnięcia: tak / nie / tak, pod warunkiem że… – i uzasadnienia	Jaka jest moja odpowiedź i od czego zależy?	Czy lęk może być dobrym doradcą?
Jak…? W jaki sposób…?	pokazania sposobów, przejawów, mechanizmu	Na czym to polega? Jak przebiega?	Jak cierpienie zmienia człowieka?
Co sprawia, że…?	wskazania przyczyn i czynników	Dlaczego tak się dzieje?	Co sprawia, że człowiek porzuca młodzieńcze ideały?
Kiedy…?	wskazania okoliczności i warunków (czas, sytuacja, relacje) – nie odpowiedzi „zawsze” lub „nigdy”	W jakich sytuacjach? Pod jakim warunkiem?	Kiedy człowiek powinien przeciwstawić się większości?
Rola / znaczenie X…	określenia funkcji X – co daje, co odbiera, czemu służy	Do czego X jest potrzebne i czym grozi?	Rola marzeń w życiu człowieka
Wpływ X na Y (i na Z)	pokazania, jak X zmienia każdy człon tematu	Kogo i co zmienia X? W jaki sposób?	Wpływ władzy na człowieka i na jego otoczenie
X a Y · X – Y czy Z? · Różne postawy wobec…	zbadania relacji między pojęciami albo zestawienia i oceny postaw	Jak X łączy się z Y? Jakie są postawy i jak je oceniam?	Konflikt pokoleń – źródło rozwoju czy zniszczenia?

- **Jak CKE czyta temat.** Zasady oceniania każdego tematu zawierają „uszczegółowienia”. Egzaminator dostaje w nich: 1) **rozumienie pojęć** z tematu – np. „człowiek” to każda postać literacka (także niebędąca człowiekiem), jednostka albo zbiorowość; 2) warunek, kiedy praca **choć częściowo dotyczy problemu** – jeden aspekt tematu oraz Twoja opinia albo uzasadnienie; 3) warunek **pełnej funkcjonalności utworu** – omówienie **wszystkich członów tematu**. W temacie typu *wpływ X na człowieka i na jego otoczenie* utwór, w którym pokażesz tylko jeden człon, jest wykorzystany częściowo.
- **Ile to kosztuje w punktach.** W kryterium kompetencji literackich i kulturowych (KLiK, 0–16 pkt) dwa utwory wykorzystane w pełni otwierają przedział 13–16 pkt, jeden w pełni i jeden częściowo – 9–12 pkt, oba częściowo – 5–8 pkt. Pominięcie jednego członu tematu może więc kosztować kilka punktów, choć praca jest „na temat”. Uwaga: gdy zaprzeczysz założeniu tematu (np. *marzenia nie odgrywają żadnej roli*), utwory zostaną uznane najwyżej za częściowo funkcjonalne – tak CKE zapisała w zasadach 2026 dla obu tematów.

- **Definicja pojęć z tematu.** We wstępie objaśnij słowa kluczowe – tak jak robi to CKE w zasadach. **Definicja klasyczna**: *X to [nazwa ogólna], który/która [cecha odróżniająca]*, np. *Ambicja to dążenie do wyróżnienia się i osiągnięcia wysokiej pozycji, które może pobudzać do wysiłku albo zamienić się w bezwzględną żądzę sukcesu*. **Definicja robocza**: *W pracy rozumiem władzę jako możliwość decydowania o losie innych ludzi – w państwie, w rodzinie, w grupie*. Unikaj **błędnego koła** (*Lęk to uczucie, gdy się lękamy*) i definicji zbyt wąskiej (władza = tylko władza króla).
- **Stanowisko (teza)** odpowiada wprost na pytanie z tematu i zapowiada uzasadnienie. Może być **warunkowe** (*…, jeśli…; …, pod warunkiem że…*) albo **dwubiegunowe** (*zarówno…, jak i…*) – takie tezy od razu dzielą rozwinięcie na dwa aspekty. **Hipoteza** (pytanie we wstępie, odpowiedź w zakończeniu) też jest dopuszczalna. Stanowiskiem **nie jest**: zapowiedź (*W pracy omówię…*), ogólnik (*Temat jest ważny od zawsze*), parafraza polecenia ani pytanie bez odpowiedzi.
- **Lektura obowiązkowa** – wybierz ją z listy w arkuszu (lista z podstawy 2024; w okresie przejściowym CKE drukuje też listę lektur z podstawy 2018, do których wolno się odwołać w wypracowaniu). Bierz utwór, który znasz **w całości i w szczegółach**: nieznajomość głównych wątków lub losów głównych bohaterów lektury czytanej w całości to **błąd kardynalny** – 0 pkt za całą pracę. Biblia: każda księga liczy się jako lektura obowiązkowa, a pomyłka w odniesieniu do niej nie jest błędem kardynalnym. Mity spoza *Mitologii* Parandowskiego – tylko jako kontekst.
- **Inny utwór literacki** – może to być wiersz, druga lektura albo powieść spoza listy. Nie są nim: komiks, powieść obrazkowa, manga, film, scenariusz filmowy, gra komputerowa ani nieprzetłumaczony tekst obcojęzyczny (część z nich może być kontekstem).
- **Konteksty**: na PP do pełnej punktacji potrzebne są **dwa**; mogą być tego samego rodzaju (np. dwa historyczne). Rodzaje z polecenia: m.in. historycznoliteracki, biograficzny, mitologiczny, biblijny, historyczny, filozoficzny, egzystencjalny, polityczny, społeczny; zasady oceniania dopuszczają też teorię literatury, film, spektakl, muzykę i dzieło plastyczne. Wybieraj kontekst już na etapie planu – pod konkretny aspekt problemu, a nie „na doczepkę".
- **Siatka planu** – temat *Wpływ władzy na człowieka i na jego otoczenie*:

Aspekt tematu	Lektura obowiązkowa	Inny utwór	Kontekst
1. Władza zmienia tego, kto ją zdobywa	*Makbet* – zasłużony wódz po zabójstwie Dunkana popełnia kolejne zbrodnie, by utrzymać tron	*Tango* – Artur, który chciał przywrócić ład, dochodzi do przekonania, że liczy się już tylko władza	filozoficzny: Machiavelli, *Książę* – władca może łamać zasady moralne, gdy wymaga tego utrzymanie władzy
2. Władza zmienia otoczenie rządzącego	*Antygona* – upór Kreona sprowadza śmierć na Antygonę, Hajmona i Eurydykę	*Rok 1984* – Partia kontroluje myśli, pamięć i uczucia obywateli	historyczny: usuwanie z fotografii i archiwów polityków, którzy w ZSRR za Stalina popadli w niełaskę

- **Czas.** Na cały egzamin PP masz 240 minut – na wypracowanie zwykle ok. 100–120. Pierwsze 10–15 minut: temat, pojęcia, stanowisko, siatka planu. Ostatnie 10–15 minut: korekta i liczenie wyrazów (co najmniej 300; praca krótsza jest oceniana tylko w dwóch pierwszych kryteriach – najwyżej 17 pkt).

PRZYKŁADY Z WYJAŚNIENIEM

Przykład 1. Przeanalizuj temat *Kiedy człowiek powinien przeciwstawić się większości?* – określ typ, słowa kluczowe i sformułuj stanowisko.

Typ: **kiedy** – trzeba wskazać okoliczności, a nie odpowiadać „zawsze" lub „nigdy". Słowa kluczowe: *powinien* (powinność moralna, nie tylko możliwość), *przeciwstawić się* (słowem, czynem, odmową posłuszeństwa), *większość* (tłum, wspólnota, władza popierana przez wielu albo przez nich biernie znoszona). Stanowisko: *Człowiek powinien przeciwstawić się większości wtedy, gdy jej decyzje naruszają godność słabszych albo zmuszają go do kłamstwa – nawet jeśli zapłaci za to samotnością.*

Jak myśleć: teza zawiera dwie okoliczności – to gotowe dwa aspekty rozwinięcia. W zasadach 2026 do tematu „Kiedy…?" CKE wymagała do pełnej funkcjonalności utworu omówienia zarówno samego zjawiska, jak i okoliczności – tu: sprzeciwu i sytuacji, w której jest powinnością.

Przykład 2. Zdefiniuj pojęcie ambicja do tematu *Czy ambicja prowadzi człowieka do zguby?*

Ambicja to dążenie do wyróżnienia się i osiągnięcia wysokiej pozycji, które może pobudzać do wytrwałej pracy, ale może też zamienić się w żądzę sukcesu nieliczącą się z innymi.

Jak myśleć: nazwa ogólna (*dążenie*) + cecha odróżniająca (*do wyróżnienia się*) + dwa bieguny pojęcia. Definicja od razu podpowiada plan: ambicja budująca i ambicja niszcząca.

Przykład 3. Dobierz lekturę obowiązkową, inny utwór i dwa konteksty do tematu *Rola marzeń w życiu człowieka*.

Lektura: *Lalka* – Wokulski jako młody subiekt marzył o perpetuum mobile, później zafascynował go metal lżejszy od powietrza, nad którym pracuje Geist; marzenie o Izabeli daje mu energię do zdobycia majątku, ale kończy się rozczarowaniem. Inny utwór: *Przedwiośnie* – opowieść ojca o szklanych domach daje Cezaremu nadzieję, a nędzne miasteczko po przekroczeniu granicy – gorzkie rozczarowanie. Konteksty: mitologiczny (Ikar – marzenie o lataniu i upadek), historyczny (lot braci Wright w 1903 r. – spełnienie marzenia, które długo uważano za mrzonkę).

Jak myśleć: wybieram utwory, w których marzenie działa w dwie strony – daje siłę i grozi klęską. Dzięki temu omówię **funkcje** marzeń (temat „rola…"), a nie tylko ich treść.

Przykład 4. Która teza jest lepsza w temacie *Czy lęk może być dobrym doradcą? – Lęk to bardzo ważny temat literatury wszystkich epok* czy *Lęk bywa dobrym doradcą, gdy ostrzega przed złem, które człowiek sam mógłby wyrządzić; staje się złym, gdy każe porzucić wartości, by ocalić siebie*?

Druga. Pierwsze zdanie to ogólnik – nie odpowiada na pytanie „czy?". Druga teza rozstrzyga problem warunkowo i wyznacza dwa akapity: lęk jako głos sumienia (Makbet waha się przed zabójstwem Dunkana, dopóki żona nie zarzuca mu tchórzostwa) i lęk jako źródło zdrady (Winston w Pokoju 101 zdradza Julię).

Za co CKE daje punkty: praca „dotyczy problemu", gdy obok aspektu tematu zawiera opinię albo uzasadnienie – ogólnik nie jest ani jednym, ani drugim.

ZADANIA

Zadanie 1. Przyporządkuj początkom tematów to, czego wymagają od piszącego. Wpisz właściwą literę.

___ / 4 pkt

1. *Rola / znaczenie…*	a) wskazania okoliczności i warunków
2. *Kiedy…?*	b) określenia funkcji – co daje i co odbiera
3. *Różne postawy wobec…*	c) pokazania, jak coś zmienia kogoś lub coś
4. *Wpływ… na…*	d) zestawienia i oceny zachowań ludzi

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

Zadanie 2. Oceń prawdziwość zdań o wypracowaniu na poziomie podstawowym. Wpisz P (prawda) albo F (fałsz). ___ / 4 pkt

1. Dwa konteksty w wypracowaniu mogą być tego samego rodzaju.	**P**	**F**
2. Komiks może zastąpić w pracy inny utwór literacki.	**P**	**F**
3. Utwór jest wykorzystany w pełni, gdy piszący omówi wszystkie człony tematu.	**P**	**F**
4. Pomyłka w odwołaniu do Księgi Hioba może być błędem kardynalnym.	**P**	**F**

Zadanie 3. Które zdanie jest stanowiskiem wobec tematu *Rola marzeń w życiu człowieka*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. Marzenia nadają życiu kierunek, ale gdy przesłaniają rzeczywistość, prowadzą do klęski.

B. W mojej pracy przedstawię, jak o marzeniach pisali różni autorzy.

C. Marzenia są ważnym tematem literatury wszystkich epok.

D. Czy marzenia rzeczywiście pomagają człowiekowi żyć?

Zadanie 4. Uzupełnij zdania o warunkach wypracowania na poziomie podstawowym. Wybierz wyrazy z ramki. ___ / 3 pkt

300 400 dwa trzy obowiązkowa uzupełniająca

1. Praca powinna liczyć co najmniej _____ wyrazów.
2. Do pełnej punktacji za kompetencje literackie i kulturowe potrzebne są _____ konteksty.
3. Jednym z utworów musi być lektura _____ z listy w arkuszu.

PIERWSZA ŁAWKA

Wypracowanie PP – od tematu do tezy – trening

Zadania krok po kroku

KARTA 2/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 23 pkt

Zadanie 1. Określ typ tematu *Co sprawia, że człowiek porzuca młodzieńcze ideały?* Wypisz trzy słowa lub wyrażenia kluczowe i wyjaśnij, na co każde z nich zwraca uwagę. ___ / 2 pkt

Zadanie 2. Zredaguj definicję klasyczną pojęcia ideał do tematu z poprzedniego zadania. Zapisz jedno zdanie. ___ / 1 pkt

Zadanie 3. Przyporządkuj zdania ze wstępów do tematu *Wpływ władzy na człowieka i na jego otoczenie*. Wpisz je do właściwej kolumny. ___ / 6 pkt

Władza wydobywa z człowieka to, co w nim najgorsze, jeśli nie ogranicza jej prawo ani sumienie.
Władzę rozumiem jako możliwość decydowania o losie innych ludzi.
W pracy omówię dwie lektury i kilka kontekstów.
Władza jest tematem, który od zawsze interesował pisarzy.
Władza nie tyle psuje człowieka, ile odsłania jego prawdziwy charakter i odbija się na wszystkich wokół.
Otoczeniem nazywam wspólnotę, na którą spadają skutki decyzji rządzącego – rodzinę, dwór, państwo.

stanowisko	definicja pojęcia	zdanie bez wartości dla wywodu

Zadanie 4. Podziel temat *Konflikt pokoleń – źródło rozwoju czy zniszczenia?* na dwa aspekty. Do każdego dobierz lekturę obowiązkową i wskaż konkretną sytuację. ___ / 4 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

Wypracowanie PP – od tematu do tezy – zadania na poziomie matury

Polecenia i punktacja jak w arkuszach CKE 2025–2026

KARTA 3/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 14 pkt

Zadanie 1. Wyjaśnij, czego wymaga temat *Rola wspólnoty w chwili próby*. Określ jego typ i wskaż dwa człony, które trzeba omówić. ___ / 2 pkt

Zadanie 2. Zdefiniuj pojęcia wspólnota i próba w sposób przydatny do tego tematu. ___ / 2 pkt

Zadanie 3. Która lektura obowiązkowa z podaną sytuacją najlepiej pasuje do tematu *Rola wspólnoty w chwili próby*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. *Dżuma* – ochotnicy pod kierunkiem Tarrou tworzą formacje sanitarne i razem walczą z epidemią.

B. *Skąpiec* – Harpagon ukrywa w ogrodzie szkatułkę pełną złotych monet.

C. *Makbet* – czarownice zapowiadają Makbetowi, że zostanie królem.

D. *Tango* – Stomil i Eleonora szczycą się swobodą obyczajową.

Zadanie 4. Przeczytaj wstęp wypracowania i wykonaj zadania. ___ / 4 pkt

Wstęp ucznia

Lęk towarzyszy człowiekowi od zawsze. Każdy się czegoś boi, na przykład ciemności, egzaminu albo samotności. Lęk to uczucie, które pojawia się, gdy się czegoś lękamy. W mojej pracy omówię „Makbeta" Williama Szekspira, „Rok 1984" George'a Orwella i dwa konteksty.

Wstęp wypracowania na temat *Czy lęk może być dobrym doradcą?* – tekst przygotowany do zestawu.

4.1. Na podstawie przytoczonego wstępu. Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 1 pkt

1. We wstępie poprawnie zdefiniowano pojęcie z tematu.	**P**	**F**
2. Wstęp zawiera stanowisko odpowiadające na pytanie z tematu.	**P**	**F**
3. Ostatnie zdanie wstępu jest zapowiedzią, a nie tezą.	**P**	**F**

Podgląd • Pierwsza Ławka

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Matura 2027 z polskiego (poziom podstawowy) – najczęstsze zadania: Wypracowanie PP – od tematu do tezy

Podgląd pokazał 7 z 20 stron. Pełna wersja: 20 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – jak rozwiązywać i jak oceni to CKE – 4 zadania, 12 pkt
- Karta 2: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – trening – 7 zadań, 23 pkt
- Karta 3: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – zadania na poziomie matury – 6 zadań, 14 pkt
- Karta 4: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – zadania trudniejsze – 5 zadań, 15 pkt
- Karta 5: Test: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – grupa A – 6 zadań, 15 pkt
- Karta 6: Test: Wypracowanie PP – od tematu do tezy – grupa B – 6 zadań, 15 pkt Karta 1 pokazuje, jak CKE ocenia ten typ zadań, i wzorcowe odpowiedzi.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/matura-2027-polski-podstawowa-najczestsze-zadania-g-wypracowanie-pp-od-tematu-d